

choice of the Ukrainian people»; «unity of law and social practice»; «collective security with the participation of Ukraine», «decommunization», «derussification», etc.

References:

1. Golovchenko V. Legal ideology / VV Golovchenko // Legal encyclopedia / Redcol: Yu.S. Shemshuchenko (chief editor) and others. – T. 2. D-Y. – K.: Publishing House «Ukrainian Encyclopedia» named after M. P. Bazhan, 1999. – P. 659.
2. Nedyukha M. Legal ideology of Ukrainian society: monogr. / M. P. Nedyukha. 2012. 400 pp.
3. Nedyukha M. Legal ideology of Ukrainian society: innovative potential of the process of social changes. Political management. No. 59, 2013. 91 p.
4. Nedyukha Mykola. Worldview and theoretical foundations of legal ideology / Mykola Nedyukha. Viche 2009. No. 21. P. 27-30.
5. Udovika L. G. Transformation of the legal system in the conditions of globalization: anthropological dimension: Monograph. / L. G. Udovyka. 2011. 552 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-3>

UNDERSTANDING OF THE OBLIGATION BY R. VON JHERING IN THE WORK «THE STRUGGLE FOR LAW»

РОЗУМІННЯ ОБОВ'ЯЗКУ Р. ФОН ІЄРІНГОМ У ПРАЦІ «БОРОТЬБА ЗА ПРАВО».

Porovych T. P. Попович Т. П.

*Candidate of Law, Associate Professor
Associate Professor at the Department of
Theory and History of State and Law
State Higher Education Institution
«Uzhhorod National University»
Uzhhorod, Ukraine*

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»
м. Ужгород, Україна*

Німецький вчений Р. фон Ієрінг у своїй інтегральній праці «Боротьба за право» відзначає, що в праві (як понятті практичному) містяться два найважливіші елементи – боротьба і мир. Боротьба є засіб права, тоді як мир – його ціль. Подібна схема застосовується ним і для пояснення правових інститутів, до прикладу, всі зобов'язання містять у собі ціль і

засоби [1, с. 11]. Право – це «поняття сили», що уособлюється у реалізації справедливості; це безперервна праця «не лише державної влади, але й цілого народу» [1, с. 12].

Категорія цілі в Р. фон Герінга має фундаментальне значення для права. В своїх судженнях вчений застосовує *цільовий закон* до усіх процесів, які відбуваються у Всесвіті – «немає діяння без цілі». Ціль є «сфера майбутнього», тоді як причина – «сфера минулого» [2, с. 2]. Діяти і діяти задля певної цілі є тотожними поняттями [2, с. 9]. Що стосується людини, то цілі природи і держави через неї досягаються за допомогою двох засобів впливу: нагороди (насолада, почуття задоволення, гроші, привілеї тощо) і покарання (хвороба, смерть, позбавлення свободи, майна, честі тощо) [2, с. 36-37].

Слідуючи постулату про те, що будь-яке право повинне боротися проти неправди, Р. фон Герінг вказує, що *спротив неправді є обов'язком, повинністю правоволодільця*. Даний обов'язок має два аспекти: 1) щодо самого себе (як заповідь морального самозбереження); 2) щодо суспільства (потреба у всезагальності) [1, с. 24].

Боротьба за право, таким чином, перш за все являє собою «повинність кожного правоволодільця щодо самого себе». Таку думку німецький вчений виводить із закону самозбереження, притаманного всьому живому. На рівні людини подібний закон – це умова не лише фізичного, але й морального існування. У свою чергу, умовою морального існування постає саме право. І в ньому людина обмежує і відстоює умову свого морального існування, інакше вона опускається на ступінь тварини. В праві також виражаються умови морального буття (через відповідні інститути): власність, шлюб, договір тощо [1, с. 24-25]. Звідси, кожен зобов'язаний відбивати будь-яке насильницьке посягання на його право, а також «неповагу до права в своїй особі» [1, с. 26]. Більше того, в ситуації з боржником, до прикладу, особа повинна захищати своє право, чого б це їй не коштувало. Якщо ж вона цього не робить, то поступається не лише цим правом, але й правом як таким [1, с. 29]. Правоволодільець захищає у своєму праві «найбільш істотні, найбільш життєві умови» [1, с. 31-32]. Боротьба за право водночас є боротьбою за закон [1, с. 48]. Боротьба за право в Р. фон Герінга являє собою боротьбу індивідів, нації, держави за існуючий порядок, підтримання і забезпечення надійного порядку життя [3, с. 33-34]. Саме ж право постає не системою розмежування абстрактних прав, але системою узгодження суперечливих інтересів [4, р. 83].

Справедливій боротьбі за право, що й, власне, постає обов'язком кожного індивіда, передує належне розуміння моральної ідеї того чи іншого права, а так само й певне почуття обов'язку (зокрема, стосовно

захисту права) [1, с. 34]. Сила права полягає у почутті, зокрема, болі. Коли порушується право людини, біль, яку при цьому вона відчуває, містить у собі «насильницьки вимушену інстинктивну самосвідомість того, що для неї право» [1, с. 37-38]. Здорове правове почуття, на думку Ієрінга, передбачає два критерії: чуттєвість як здатність відчувати біль від правопорушення; діюча сила як мужність і рішучість його відсторонити [1, с. 39]. Навіть питання приватного характеру, такі як, зокрема, зобов'язання, право власності, питання честі мають викликати реакцію на завданий моральний біль, адже впливають на особистість індивіда [5, р. 420].

Окрім цього, право пов'язане з категорією *інтересу*, який Р. фон Ієрінг визначає як «почуття залежності від життя», «життєві потреби» (праця «Інтерес і право»). Інтереси можуть мати як індивідуальний, так і колективний характер. Вчений вважає, що зі зміною інтересів народу змінюється і його право, призначення якого в тому, щоб зберегти життєві потреби суспільства завдяки примусу [6, с. 83]. У творі «Ціль у праві» інтерес розглядається Ієрінгом як те, завдяки чому ціль має владу над волею людини. Неможливо діяти без інтересу [2, с. 42].

Відтак, обов'язок правоволодільця щодо самого себе Р. фон Ієрінг переносить на обов'язок правоволодільця щодо суспільства. Кожен у суспільстві покликаний і повинен всіляко протидіяти проявам свавілля і беззаконня, якщо такі мають місце. Правосуддя, отже, чиниться не лише судом і правоохоронними органами, але й членами соціуму. Більше того, з двох положень – «не чини беззаконня» і «не терпи беззаконня» – перевагу має друге, адже саме «практична сила складає основу морального закону» [1, с. 44-45].

Боротьбу за право приватне і за право державне (публічне) німецький вчений розглядає як однопорядкові явища. Оскільки те, що почуває член нації, як він діє, є віддзеркаленням того, що почуватиме і як діятиме нація у цілому. Таким чином, у результаті формується свого роду «моральний капітал», який згодом держава зможе використати в більших цілях [1, с. 55]. Діючи на захист та в інтересах свого приватного права, індивід тим самим захищає право в цілому, забезпечуючи реалізацію законності [1, с. 56]. Реалізація закону державою дає можливість індивіду бажати загальних інтересів і так само індивідуальних, завдяки чому індивідуальний інтерес стає частиною соціальної мети, пов'язуючи цілі одних індивідів з цілями інших (суспільства) [7, р. 350].

Таким чином, у праці «Боротьба за право» Р. фон Ієрінг асоціює обов'язок з необхідністю захисту права його володільцем, завдяки чому утверджується та відновлюється справедливість не лише права, яке було

порушено, але й права (закону) в цілому. Це індивідуальний вимір обов'язку боротьби за право. Відтак, суспільний вимір передбачає обов'язок кожного протидіяти свавіллю, порушенням закону, і, таким чином, брати участь у здійсненні правосуддя у державі.

Література:

1. Иеринг Р. фон. Борьба за право. Москва: Типография Грачева и К., 1874. 77 с.
2. Иеринг Р. фон. Цель в праве. Санкт-Петербург: Издание Н.В. Муравьева, 1881. 412 с.
3. Горбань В.С. Правовое учение Иеринга и его интерпретации: автореф. дис. д-ра юрид. наук; спец.: 12.00.01. Москва, 2019. 48 с.
4. Seagle W. Rudolf von Jhering: or law as a means to an end. *The University of Chicago Law Review*. 1945. Vol. 13. P. 71-89.
5. Maciel-Lima S. «The struggle for law»: a legal field opening re-reading. *Revista Juridica*. 2017. Vol. 3, № 48. P. 411-427.
6. Иеринг Р. фон. Интерес и право. Ярославль: Типография губернской земской управы, 1880. 268 с.
7. Nalbandian E. Introductory concepts on sociological jurisprudence: Jhering, Durkheim, Ehrlich. *Mizan Law Review*. 2010. Vol. 4, № 2. P. 348-354.